

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MACIEJA SZPUNARA
od 22. siječnja 2019.¹

Predmet C-694/17

**Pillar Securitisation Sàrl
protiv
Hildur Arnadottir**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Cour de cassation (Kasacijski sud, Luksemburg))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima – Luganska konvencija II. – Direktiva 2008/48/EZ – Ugovor o kreditu – Pojmovi „potrošač” i „svrha izvan profesionalne djelatnosti”

I. Uvod

1. Ovaj zahtjev za prethodnu odluku tiče se odnosa između dviju definicija pojma „potrošač” u dvama različitim pravnim aktima za čije je tumačenje nadležan Sud.

2. Točnije, u ovom predmetu Cour de cassation (Kasacijski sud, Luksemburg) pita Sud da li osobu koja je sklopila ugovor o zajmu, koji u skladu s člankom 2. stavkom 2. točkom (c) Direktive 2008/48/EZ² ne ulazi u područje primjene te direktive jer ukupan iznos kredita odobren na temelju tog ugovora prelazi 75 000 eura, automatski ne treba smatrati potrošačem u smislu članka 15. Konvencije o nadležnosti i priznavanju te izvršavanju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima³.

3. Naime, tim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi znati ima li pojam utvrđen u Direktivi 2008/48, koja usklađuje određena materijalna pravila koja se odnose na ugovore o potrošačkim kreditima, odlučujući utjecaj na tumačenje pravila o nadležnosti koja je utvrdio zakonodavac radi zaštite potrošača u prekograničnim sporovima s trgovcima. Također, ovaj će predmet omogućiti Sudu razvoj njegove novije sudske prakse pojašnjene u presudama Vapenik⁴ i Kainz⁵ koja teži uskladiti pojmove međunarodnog privatnog prava u okviru prava Unije.

¹ Izvorni jezik: francuski

² Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL 2008., L 133, str. 66. i ispravci SL 2009., L 207, str. 14., SL 2010., L 199, str. 40. i SL 2011., L 234, str. 46.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58.)

³ Konvencija potpisana 30. listopada 2007. (SL 2009., L 147, str. 5.), čije je sklapanje u ime Zajednice odobreno Odlukom Vijeća 2009/430/EZ od 27. studenoga 2008. (SL 2009., L 147, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 185.; u daljnjem tekstu: Luganska konvencija II.)

⁴ Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790)

⁵ Presuda od 16. siječnja 2014. (C-45/13, EU:C:2014:7)

II. Pravni okvir

A. *Luganska konvencija II.*

4. Glava II. Luganske konvencije II., naslovljena „Nadležnost“, u odjeljku 4., naslovljenom „Nadležnost u potrošačkim ugovorima“, članku 15. stavku 1. predviđa:

„U predmetima koji se odnose na ugovor koji sklopi jedna osoba, potrošač, u svrhu koja se može smatrati izvan njezine profesionalne djelatnosti, nadležnost se određuje u skladu s ovim odjeljkom ne dovodeći u pitanje članak 4. i članak 5. stavak 5.:

- a) ako se radi o ugovoru o kupoprodaji robe s obročnom otplatom cijene; ili
- b) ako se radi o ugovoru o zajmu s obročnom otplatom ili o bilo kojem drugom obliku kredita za financiranje prodaje robe; ili
- c) u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja obavlja komercijalnu ili profesionalnu djelatnost u državi obvezanoj ovom Konvencijom u kojoj potrošač ima domicil ili na bilo koji način usmjerava takve djelatnosti u tu državu ili u više takvih država uključujući i tu državu, a ugovor je u okviru tih djelatnosti.“

5. U skladu s člankom 16. stavkom 2. te konvencije:

„Druga ugovorna stranka može pokrenuti postupak protiv potrošača samo pred sudovima države obvezane ovom Konvencijom u kojoj potrošač ima domicil“.

6. Članak 23. Luganske konvencije II. omogućava strankama da putem sporazuma povjere nadležnost za sporove koji su nastali ili će nastati u vezi s određenim pravnim odnosom, sudu ili sudovima država obvezanih tom konvencijom. Međutim, u odnosu na postupke iz odjeljka 4. te konvencije u području potrošačkih ugovora, njezin članak 17. predviđa:

„Od odredaba ovog odjeljka moguće je odstupiti samo na temelju ugovora:

- 1. koji je sklopljen nakon što je došlo do spora; ili
- 2. koji omogućava potrošaču da pokrene postupak pred sudovima različitim od onih koji su navedeni u ovom odjeljku; ili
- 3. koji je potrošač sklopio s drugom ugovornom strankom, pri čemu obje strane u vrijeme sklapanja ugovora imaju domicil ili uobičajeno boravište u istoj državi obvezanoj ovom Konvencijom i kojim se dodjeljuje nadležnost sudovima te države, uz uvjet da takav sporazum nije protivan pravu te države.“

B. *Direktiva 2008/48*

7. U skladu s uvodnom izjavom 10. Direktive 2008/48:

„Definicije sadržane u ovoj Direktivi određuju opseg usklađivanja. Obveza država članica da provedu odredbe ove Direktive trebala bi stoga biti ograničena na opseg određen tim definicijama. Međutim, ova Direktiva ne bi trebala dovoditi u pitanje primjenu od strane država članica, u skladu s pravom Zajednice, odredaba ove Direktive na područja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene.“

Tako bi država članica mogla zadržati ili uvesti novo nacionalno zakonodavstvo koje odgovara odredbama ove Direktive ili određenim odredbama o ugovorima o kreditu izvan područja primjene ove Direktive, primjerice o ugovorima o kreditu koji obuhvaćaju iznose niže od 200 EUR ili više od 75 000 EUR. [...]”.

8. Članak 2. te direktive, naslovljen „Područje primjene”, predviđa:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na ugovore o kreditu.

2. Ova se Direktiva ne primjenjuje na sljedeće:

[...]

c) ugovore o kreditu koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita manji od 200 EUR ili viši od 75 000 EUR;

[...]”.

9. Članak 3. točka (a) Direktive 2008/48 definira pojam „potrošač” kao „fizička osoba koja u transakcijama obuhvaćenima ovom Direktivom djeluje u svrhe izvan svojeg obrta, poslovanja ili profesije”.

III. Činjenice glavnog postupka

10. Tuženica u glavnom postupku Hildur Arnadottir, s boravištem na Islandu, u ožujku 2005. uzela je zajam koji odgovara iznosu od više od milijun eura od društva Kaupthing Bank Luxembourg. Predmet tog zajma bio je omogućiti tuženici u glavnom postupku kupnju dionica islandskog društva Bakkavör Group hf, u kojemu je ona bila jedan od direktora. Taj zajam trebalo je vratiti u obliku jednokratnog plaćanja najkasnije do 1. ožujka 2010.

11. Plaćanje je bilo osigurano jamstvom Bakkavör Groupe koje je potpisala tuženica u glavnom postupku i drugi direktor tog društva.

12. Nakon toga Kaupthing Bank Luxembourg je podijeljen na dva subjekta. Jedan od njih, tužitelj u glavnom postupku, društvo Pillar Securitisation Sàrl zatražilo je povrat zajma koji je uzela tuženica u glavnom postupku pred luksemburškim sudom pozivajući se na odredbu ugovora o zajmu koja sudsku nadležnost dodjeljuje potonjem.

13. U prvostupanjskom postupku tribunal d'arrondissement de Luxembourg (Općinski sud u Luxembourg, Luksemburg) proglasio se nenadležnim za odlučivanje o zahtjevu s obrazloženjem da se tuženicu u glavnom postupku treba smatrati „potrošačem” u smislu članka 15. Luganske konvencije II. Slijedom navedenog, prema mišljenju tog suda, odredba koja dodjeljuje sudsku nadležnost luksemburškom sudu mora se odbaciti jer nije u skladu s derogativnim pravilima iz članka 17. Luganske konvencije II.

14. U drugostupanjskom postupku Cour d'appel (Žalbeni sud, Luksemburg) potvrdio je nenadležnost luksemburških sudova za odlučivanje o zahtjevu.

15. Tužitelj u glavnom postupku podnio je žalbu u kasacijskom postupku u kojoj je iznio tri različita žalbena razloga.

16. Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi, s jedne strane, da sud koji je uputio zahtjev smatra da je prvi žalbeni razlog neosnovan i, s druge strane, da o drugom i trećem žalbenom razlogu još nije donesena konačna odluka tog suda.

17. Drugim žalbenim razlogom, koji se temelji na povredi članka 15. Luganske konvencije II., tužitelj u glavnom postupku prigovara Žalbenom sudu da je smatrao da je tuženica u glavnom postupku zahvaljujući ugovoru o zajmu izvršila ulaganje u neprofesionalne svrhe.

18. Trećim žalbenim razlogom, koji se također temelji na povredi te iste odredbe, tužitelj u glavnom postupku prigovara Žalbenom sudu da nije uzeo u obzir činjenicu da ugovor o zajmu koji je sklopila tuženica nije obuhvaćen Direktivom 2008/48, koja iz svojeg područja primjene isključuje ugovore o kreditu čija je ukupna vrijednost veća od 75 000 eura. Stoga, prema mišljenju tužitelja u glavnom postupku, iako je pojam „potrošač” u smislu članka 15. Luganske konvencije II. autonoman, ugovor o zajmu čiji je ukupni iznos veći od 75 000 eura ne može se smatrati potrošačkim ugovorom za potrebe primjene te odredbe.

19. S obzirom na te žalbene razloge Cour de cassation (Kasacijski sud, Luksemburg) pita se ima li područje primjene Direktive 2008/48 utjecaja na definiciju pojma „potrošač” u smislu članka 15. Luganske konvencije II.

IV. Prethodno pitanje i postupak pred Sudom

20. U tim je okolnostima Cour de cassation du Luxembourg (Kasacijski sud Luksemburga, Luksemburg) odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeće prethodno pitanje:

„U okviru ugovora o kreditu koji, s obzirom na ukupan iznos kredita, ne ulazi u područje primjene Direktive [2008/48], može li se osoba smatrati ‚potrošačem’ u smislu članka 15. [Luganske konvencije II.] ako ne postoji nacionalna odredba o primjeni odredaba te direktive na pitanja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene s obzirom na to da je ugovor sklopljen u svrhu koja se može smatrati svrhom različitom od profesionalne djelatnosti te osobe?”

21. Zahtjev za prethodnu odluku tajništvo Suda zaprimilo je 11. prosinca 2017.

22. Stranke u glavnom postupku, luksemburška, portugalska i švicarska vlada kao i Europska komisija podnijele su pisana očitovanja Sudu.

V. Ocjena

A. Uvodna razmatranja

23. Svojim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi znati može li se, u nedostatku nacionalne odredbe o primjeni odredaba Direktive 2008/48 na pitanja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene, osoba koja je u privatne svrhe sklopila ugovor o kreditu koji, s obzirom na njegov ukupni iznos, ne ulazi u područje primjene te direktive, ipak smatrati potrošačem u smislu članka 15. Luganske konvencije II.

24. U svojem zahtjevu za prethodnu odluku sud koji je uputio zahtjev navodi da su drugi i treći žalbeni razlog tužitelja u glavnom postupku bili povod za postavljanje pitanja Sudu o tumačenju članka 15. Luganske konvencije II. Međutim, drugi žalbeni razlog ne odnosi se na usklađenost između te konvencije i Direktive 2008/48. Čini se da tim žalbenim razlogom tužitelj u glavnom postupku zapravo osporava činjenicu da je tuženica u glavnom postupku postupala u privatne svrhe prilikom sklapanja ugovora o kojem je riječ.

25. Slično tomu, Komisija u svojim pisanim očitovanjima navodi sumnje u odnosu na tu istu ocjenu suda koji je uputio zahtjev. Luksemburška vlada, bez dovodenja u pitanje takve kvalifikacije činjenica, ograničava se na apstraktno iznošenje svojih očitovanja u odnosu na prirodu i svrhu potrošačkih ugovora.

26. Međutim, čini mi se da se drugi žalbeni razlog, kao i Komisijina razmatranja, odnose na pretpostavku na koju se oslanja sud koji je uputio zahtjev. Naime, Sudu nije postavljeno pitanje o tome mogu li, uz iznimku ukupnog iznosa kredita, druge činjenice predmeta u glavnom postupku ići u prilog tezi prema kojoj se tuženica u glavnom postupku ne bi trebala smatrati potrošačem.

27. U svakom slučaju, zahtjev za prethodnu odluku ne sadržava informacije koje bi omogućile temeljitu analizu tog pitanja po službenoj dužnosti. Sve informacije koje su dostupne Sudu potječu od tužitelja u glavnom postupku koji osporava nenadležnost luksemburških sudova za odlučivanje o njegovu zahtjevu. Stoga, neovisno o sumnjama koje bi se mogle imati u tom pogledu, uzimajući u obzir podjelu nadležnosti između Suda i nacionalnih sudova, neću razmatrati pitanje je li tuženica u glavnom postupku postupala u privatne svrhe prilikom sklapanja ugovora o kreditu. U skladu s tim, u ovom mišljenju ograničit ću se na analizu pravne problematike iznesene u prethodnom pitanju kako ju je formulirao sud koji je uputio zahtjev.

B. Stajalište stranaka

28. Samo tužitelj u glavnom postupku smatra da se članak 15. Luganske konvencije II. protivi tomu da se potrošačem smatra zajmoprimac koji je sklopio ugovor o kreditu koji, zbog svojeg iznosa, nije obuhvaćen područjem primjene Direktive 2008/48. Kao prvo, pozivajući se na Izvješće s objašnjenjima u pogledu Luganske konvencije II. koje je sastavio profesor Fausto Pocar⁶, tužitelj u glavnom postupku tvrdi da članak 15. te konvencije treba tumačiti s obzirom na pravo Unije i, osobito, Direktivu 2008/48⁷. Kao drugo, tužitelj u glavnom postupku procjenjuje da, u biti, isključenjem iz područja primjene te direktive ugovora o kreditu čiji je iznos veći od 75 000 eura zakonodavac smatra da osobe koje sklapaju ugovore u iznosu većem od navedenog ne trebaju posebnu zaštitu. Međutim, korist iz pravila o nadležnosti poput onih iz članka 15. Luganske konvencije II. ne bi se trebala proširivati na osobe za koje posebna zaštita nije opravdana.

29. Suprotno tomu, tuženica u glavnom postupku, portugalska i švicarska vlada kao i Komisija procjenjuju da tumačenje članka 15. Luganske konvencije II. ne ovisi o Direktivi 2008/48. Oni smatraju, u biti, da se pojam „potrošač” iz te odredbe treba tumačiti na autonoman način i, stoga, neovisno o ograničenjima koja se odnose na ukupni iznos kredita određen u članku 2. stavku 2. točki (c) Direktive 2008/48.

C. Analiza

30. Prethodno pitanje, kako ga je formulirao sud koji je uputio zahtjev, obuhvaća pojam „potrošač” u smislu Luganske konvencije II i Direktive 2008/48. Međutim, pravi pravni problem u ovom predmetu ne odnosi se izravno na definicije pojma „potrošač” iz Luganske konvencije II. i Direktive 2008/48, nego na pojmove „ugovor” i „transakcija” u članku 15. navedene konvencije i članku 3. navedene direktive.

31. Naime, u okviru tih dvaju pravnih akata uža definicija pojma „potrošač” uglavnom je identična.

⁶ SL 2009., C 319., str. 1.; u daljnjem tekstu: Pocarovo izvješće

⁷ Vidjeti t. 81. Pocarova izvješća.

32. Prema članku 3. točki (a) Direktive 2008/48 pojam „potrošač” znači „fizička osoba koja u transakcijama obuhvaćenima ovom Direktivom djeluje u svrhe izvan svojeg obrta, poslovanja ili profesije”.

33. Isto tako, sukladno članku 15. Luganske konvencije II., potrošač je osoba koja je sklopila ugovor „u svrhu koja se može smatrati izvan njezine profesionalne djelatnosti”.

34. Prema tome, barem u kontekstu ovog predmeta, glavna razlika između navedene odredbe Direktive 2008/48 i one iz Luganske konvencije II. odnosi se na činjenicu da potrošač djeluje „u vezi s ugovorom koji sklapa [osoba – potrošač]” i u „transakcijama obuhvaćenima [Direktivom 2008/48]”.

35. Iako Direktiva 2008/48 ne definira pojam „transakcija”, ona ipak u stavku 2. članka 2. naslovljenog „Područje primjene” određuje ugovore na koje se ne primjenjuje. Iz članka 2. stavka 2. točke (c) te direktive osobito proizlazi da se ona ne primjenjuje na ugovore o kreditu čiji je ukupan iznos manji od 200 eura ili veći od 75 000 eura.

36. S druge strane, drugi dio članka 15. stavka 1. Luganske konvencije II. navodi na koje se ugovore, koje sklapa potrošač u navedenom smislu, primjenjuju odredbe glave II. odjeljka 4. te konvencije. Međutim, Luganska konvencija II. ne ograničava područje primjene odredaba tog odjeljka na ugovore čiji je iznos manji ili veći od određene vrijednosti.

37. Stoga, zaključno za ovaj dio moje analize, smatram da su pojmovi „ugovor” u smislu članka 15. Luganske konvencije II. i „transakcija” u smislu Direktive 2008/48 neovisni jedan o drugome kad je riječ o ukupnom iznosu kredita koji je odobren zajmoprimcu. Nadalje, pojam „transakcija” u smislu članka 3. točke (a) Direktive 2008/48 u vezi s člankom 2. stavkom 2. točkom (c) te direktive određuje područje primjene navedene direktive i ne može se primijeniti izvan njezina okvira. Slijedom navedenog, definicije pojma „potrošač” u Luganskoj konvenciji II. i Direktivi 2008/48, koje karakteriziraju potrošača upućujući na „ugovor” i „transakciju”, također mi se čine neovisne jedna o drugoj, barem kad je riječ o ukupnom iznosu odobrenog kredita u skladu s ugovorom o kojem je riječ.

38. Uzimajući u obzir argumente koje su istaknule stranke, sada ću usporediti prethodno izneseno tumačenje s, kao prvo, sudskom praksom Suda i idejom o usklađenosti pojmova u pravu Unije koja je u njoj sadržana i, kao drugo, objašnjenjima iz Pocarova izvješća koja se odnose na članak 15. Luganske konvencije II. Naposljetku, kao treće, uzimajući u obzir formulaciju prethodnog pitanja, analizirat ću mogući učinak zakonodavnog izbora u odnosu na prijenos Direktive 2008/48 u nacionalno pravo na odgovor na to pitanje.

1. Usklađenost pojmova u pravu Unije

39. Naklonjen sam argumentu na koji se pozivaju određene stranke u skladu s kojim je Sud u presudi Vapenik⁸ zaključio da je potrebno osobito uzeti u obzir pojam „potrošač” iz drugih propisa prava Unije kako bi se osiguralo poštovanje ciljeva kojima teži zakonodavac Unije u pogledu potrošačkih ugovora kao i usklađenost prava Unije.

40. Čini mi se očitim da se glavna poruka tog odlomka u presudi Vapenik⁹ odnosi ne samo na tumačenje pojma „potrošač” nego i na sve pojmove u pravu Unije. Međutim, ideja prema kojoj bi trebalo tumačiti pojam „ugovor” u smislu članka 15. Luganske konvencije II. uzimajući u obzir pojam „transakcija” u smislu članka 3. točke (a) Direktive 2008/48, u vezi s člankom 2. stavkom 2. točkom (c) te direktive, nije mi uvjerljiva.

⁸ Presuda od 5. prosinca 2013., Vapenik, (C-508/12, EU:C:2013:790, t. 25.)

⁹ Presuda od 5. prosinca 2013., Vapenik, (C-508/12, EU:C:2013:790, t. 25.)

41. Točno je da Luganska konvencija II. nije obvezujuća samo za države članice Unije. Međutim, iako je teritorijalno područje primjene Luganske konvencije II. šire od onog Uredbe (EZ) br. 44/2001¹⁰ i uredbe koja ju je zamijenila, Uredbe (EU) br. 1215/2012¹¹, relevantnost glavne poruke presude Vapenik¹² u kontekstu ovog predmeta jest u činjenici da ta konvencija i te uredbe imaju isti cilj, istu strukturu i ista pravila o nadležnosti¹³. Nadalje, sudovi koji primjenjuju i tumače navedenu Lugansku konvenciju II. moraju osigurati ujednačeno tumačenje odredaba koje su jednakovrijedne tim instrumentima¹⁴. Stoga, kao prvo, Luganska konvencija II. treba se razmatrati s obzirom na stalno međudjelovanje sustava iz Briselske konvencije i onog iz Luganske konvencije¹⁵. Kao drugo, poput odredaba navedenih u uredbi, pojmovi iz članka 15. Luganske konvencije II. trebaju se tumačiti na autonoman način, ponajprije s obzirom na strukturu i ciljeve te konvencije, kako bi se osigurala ujednačena primjena navedene konvencije u svim državama koje su njome obvezane¹⁶.

42. Usto, smatram da iz presude Vapenik¹⁷ nije moguće izvući pouke koje idu u prilog niječnom odgovoru na postavljeno prethodno pitanje u ovom predmetu.

43. Kao prvo, Sud je u toj presudi tumačio odredbe Uredbe (EZ) br. 805/2004¹⁸ koja je dio pravnog okvira u kojem Unija želi razvijati pravosudnu suradnju u građanskim stvarima s prekograničnim utjecajem. Tako je Sud utvrdio da uzimajući u obzir komplementaran karakter pravila koja su propisana Uredbom br. 805/2004 u odnosu na pravila koja sadržava Uredba br. 44/2001, odredbe potonje pokazuju se posebno relevantnima¹⁹. Nadalje, u kontekstu usklađenosti pravnih instrumenata u pravu Unije Sud se poziva²⁰ na Direktivu 93/13/EEZ²¹ i Uredbu (EZ) br. 593/2008²². Izbor tih dvaju pravnih instrumenata u pravu Unije u kontekstu predviđenom u presudi Vapenik²³ čini mi se očitim.

10 Uredba Vijeća od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

11 Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.)

12 Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790, t. 25.)

13 Vidjeti u tom smislu mišljenje 1/03 (Nova Luganska konvencija) od 7. veljače 2006. (EU:C:2006:81, t. 152.).

14 Vidjeti Protokol 2. o ujednačenom tumačenju Konvencije i Stalnom odboru (SL 2007., L 339, str. 27.). Vidjeti također presudu od 20. prosinca 2017., Schlömp, C-467/16, EU:C:2017:993, t. 47.).

15 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Schlömp (C-467/16, EU:C:2017:768, t. 23).

16 Vidjeti presudu od 28. siječnja 2015., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, t. 22.) kao i moje mišljenje u tom predmetu (C-375/13, EU:C:2014:2135, t. 33.).

17 Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790)

18 Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine (SL 2004., L 143, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 172.)

19 Presuda od 5. prosinca 2013., Vapenik (C-508/12, EU:C:2013:790, t. 25.). U pogledu komplementarnog karaktera Uredbe br. 805/2004 vidjeti također uvodnu izjavu 20. te uredbe, prema kojoj vjerovnik bira između prijedloga za potvrđivanje sudske odluke kao europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine i sustava priznavanja i izvršenja u skladu s Uredbom (EZ) br. 44/2001 ili nekih drugih instrumenata Zajednice.

20 Presuda od 5. prosinca 2013., Vapenik (C-508/12, EU:C:2013:790, t. 26. i 29.)

21 Direktiva Vijeća od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

22 Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.)

23 Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790)

Uredba br. 593/2008 utvrđuje pravila o sukobu koja su, s jedne strane, *komplementarna* pravilima o međunarodnoj nadležnosti iz Uredbe br. 44/2001²⁴, dok se Direktiva 93/13 u načelu primjenjuje s obzirom na sve potrošačke ugovore te uspostavlja *univerzalni standard zaštite*²⁵ potrošača unutar Unije²⁶, iako poput Direktive 2008/48 usklađuje odredbe materijalnog prava.

44. Stoga, s obzirom na presudu Vapenik²⁷ izbor pravnih instrumenata prava Unije uzetih u obzir prilikom tumačenja pojmova drugih akata nije nasumičan. Važno je istaknuti da iako se predmet povodom kojeg je donesena ta presuda odnosio na plaćanje dospjelog iznosa na temelju ugovora o zajmu novca, Sud nije uputio na Direktivu 2008/48. Slično tomu, uzimajući u obzir okolnosti u ovom predmetu, mislim da Direktiva 2008/48 ne može imati odlučujući utjecaj na tumačenje članka 15. Luganske konvencije II.

45. Kao drugo, u presudi Vapenik²⁸ Sud je iz prethodno navedenih triju pravnih instrumenata prava Unije izvukao jedinstven zaključak s poprilično širokim dosegom, prema kojem cilj zaštite potrošača koji je predviđen odredbama prava Unije, a koji je usmjeren na ponovnu uspostavu jednakosti između stranaka u ugovorima koji se sklapaju između potrošača i poduzetnika, isključuje primjenu tih odredaba u pogledu osoba kod kojih takva zaštita nije opravdana²⁹. Međutim, ideja da se zbog određenog uvjeta u ugovoru, kao što je ukupni iznos kredita, stranka tog ugovora ne bi trebala smatrati potrošačem u smislu direktive ne može se smatrati zaključkom sa širokim dosegom usporedivim s onim iz presude Vapenik³⁰.

46. Naposljetku, kao treće, čak i u kontekstu propisa koji izričito zahtijevaju usklađivanje³¹, kao što to navode njihove uvodne izjave, odnosno Uredbe br. 864/2007 i 44/2001, Sud je u presudi Kainz³², koja je donesena nakon presude Vapenik³³, presudio da „[n]i u jednom slučaju željena usklađenost ne može dovesti do toga da se odredbe Uredbe br. 44/2001 tumače suprotno njezinom sustavu i ciljevima”.

24 U tom pogledu, napominjem da je Sud zauzeo slično stajalište u presudama od 26. svibnja 1982., Ivenel (133/81, EU:C:1982:199, t. 15.) i od 8. ožujka 1988., *Arcado* (9/87, EU:C:1988:127, t. 15.). U tim presudama Sud se poziva na odredbe Konvencije o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze, potpisane u Rimu 19. lipnja 1980. (SL 1980., C 282, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 13., str. 7.) prilikom tumačenja jedne od odredaba Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL, 1972., L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.). Za drugi primjer za takvu ocjenu vidjeti presudu od 14. studenoga 2002., Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, t. 43.), u kojoj je Sud tumačio odredbe potonje konvencije u odnosu na Uredbu Vijeća (EEZ) br. 1408/71 od 14. lipnja 1971. o primjeni sustava socijalne sigurnosti na zaposlene osobe i njihove obitelji koji se kreću unutar Zajednice (SL 1971., L 149, str. 2.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 5., str. 7.), koja utvrđuje pravila za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva u području socijalne sigurnosti.

25 U pogledu uloge Direktive 93/13 u sustavu prava Unije vidjeti moje nedavno mišljenje u predmetima Abanca Corporación Bancaria i Bankia (C-70/17 i C-179/17, EU:C:2018:724, t. 52. do 55.).

26 U tom kontekstu, vidjeti presudu od 10. rujna 2015., Holterman Ferho Exploitatie i dr. (C-47/14, EU:C:2015:574, t. 41. i 42.) u kojoj je Sud tumačio pojam „radnik” u smislu članka 18. Uredbe br. 44/2001 s obzirom na tumačenje tog pojma u okviru članka 45. UFEU-a i više zakonodavnih akata Unije. Stoga, na temelju tih tumačenja Sud je ponovno utvrdio univerzalnu definiciju ili barem opće primjenjivu definiciju pojma „radnik” u pravu Unije.

27 Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790)

28 Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790, t. 26. do 31.)

29 Takvo tumačenje poduprto je presudom od 25. siječnja 2018., Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, t. 28.), u kojoj je Sud potvrdio presudu Vapenik prema kojoj je također potrebno uzeti u obzir pojam „potrošač” sadržan u drugim propisima prava Unije. Međutim, uz jednu iznimku gdje se upućuje na poprilično široku primjenu članka 169. stavka 1. UFEU-a, presuda Schrems ne sadržava upućivanja na druge odredbe prava Unije. Točnije, nakon navođenja članka 169. stavka 1. UFEU-a, Sud je istaknuo da bi takvo tumačenje pojma „potrošač” koje isključuje određene aktivnosti spriječilo učinkovitu obranu prava koja potrošači imaju u odnosu na svoje suugovaratelje koji su poduzetnici i da takvo tumačenje ne bi poštovalo cilj naveden u tom članku Ugovora, a koji se odnosi na promicanje njihova prava na organiziranje u svrhu zaštite njihovih interesa. Moglo bi se tvrditi da se unatoč uputi u presudi Vapenik, u presudi Schrems (t. 28.) ne radi o usklađenom tumačenju pojma „potrošač”, nego o sustavnom tumačenju koje omogućuje osiguranje korisnog učinka prava Unije i njezina cilja zaštite potrošača.

30 Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790)

31 Prema uvodnoj izjavi 7. Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II.”) (SL 2007., L 199, str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.), područje primjene u materijalnom smislu i odredbe te uredbe trebale bi biti u skladu s Uredbom br. 44/2001 te s instrumentima koji uređuju koje se pravo primjenjuje na ugovorne obveze.

32 Presuda od 16. siječnja 2014. (C-45/13, EU:C:2014:7, t. 20.)

33 Presuda od 5. prosinca 2013. (C-508/12, EU:C:2013:790)

47. Naime, ciljevi Direktive 2008/48 i Luganske konvencije II. znatno se razlikuju. Cilj Direktive 2008/48 jest usklađivanje određenih aspekata propisa kojima se uređuju ugovori o potrošačkim kreditima, osobito uvjeta koji se odnose na informiranje potrošača/zajmoprimca, dok je cilj Luganske konvencije II. utvrđivanje pravila koja omogućavaju utvrđivanje sudske nadležnosti za odlučivanje u sporovima u građanskim i trgovačkim stvarima. U vezi s tom konvencijom, odredbe iz njezine glave II. odjeljka 4. nadahnute su brigom za zaštitu potrošača koji se smatra ekonomski slabijom i pravno manje iskusnom ugovornom stranom u odnosu na njegova suugovaratelja.

48. Usporedba koju povlači sud koji je uputio zahtjev u svojem prethodnom pitanju, prema kojoj prag koji se odnosi na ukupni iznos kredita u Direktivi 2008/48 ograničava doseg članka 15. Luganske konvencije II., dovodi do situacije u kojoj se osobe koje su sklopile ugovor o kreditu čiji je iznos manji od 200 eura ne smatraju „potrošačima” i ne mogu se pozivati na tu odredbu Luganske konvencije II. Međutim, čini mi se da takva situacija nije u skladu s ciljevima Luganske konvencije II. Očito je da nema bitne razlike u odnosu na pretpostavljenu ranjivost osobe koja je sklopila ugovor o kreditu od 100 eura prema onoj koja je sklopila isti ugovor od 200 eura.

49. Ukratko, moguće je nadahnuti se drugim pravnim instrumentima prava Unije prilikom tumačenja odredaba Luganske konvencije II. ili općenito odredbama međunarodnog privatnog prava Unije. Stoga, ti instrumenti mogu predstavljati smjernice u odnosu na tumačenje koje treba pripisati pojmovima u tim odredbama.

50. Međutim, u okviru takvog tumačenja koje je nadahnuto drugim pravnim instrumentima prava Unije potreban je oprez zbog postojanja opasnosti od izvođenja dalekosežnih zaključaka. Stoga, kao prvo, ti pravni instrumenti trebaju se pažljivo odabrati na temelju njihova odnosa s aktom koji se tumači i njihove uloge u sustavu prava Unije. Kao drugo, ako iz takvih izvora nadahnuća možemo izvući pouke od općeg značaja, te se pouke, međutim, ne mogu odnositi na manje detalje kojima zakonodavac Unije utvrđuje područje primjene pravnih instrumenata koji imaju poseban i ograničen doseg. Naposljetku, kao treće, usklađeno tumačenje pojmova iz akata međunarodnog privatnog prava Unije ne može dovesti do toga da se odredbe tih akata tumače suprotno njihovu sustavu i ciljevima.

51. Stoga, s obzirom na prethodna tri razmatranja, usporedba iz prethodnog pitanja koja se odnosi na pojmove iz Luganske konvencije II. i Direktive 2008/48 ne može se prihvatiti.

2. Pocarovo izvješće

52. Kao što više stranaka navodi u svojim pisanim očitovanjima, iz točke 81. Pocarova izvješća proizlazi da široko shvaćanje pojma „potrošački ugovori” u okviru članka 15. Luganske konvencije II. obuhvaća sve ugovore koje direktive Unije uređuju kao potrošačke ugovore, uključujući i ugovore u kojima vjerovnik odobrava ili se obvezuje odobriti potrošaču kredit u obliku odgode plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, u mjeri u kojoj su obuhvaćeni Direktivom 87/102/EEZ³⁴, koja je, podsjećam, stavljena izvan snage i zamijenjena Direktivom 2008/48³⁵.

53. Međutim, čini se da zaključak prema kojem bi se trebalo niječno odgovoriti na prethodno pitanje, a koji tužitelj u glavnom postupku izvlači iz tog odlomka Pocarova izvješća, ne odgovara namjerama autora tog izvješća.

³⁴ Direktiva Vijeća od 22. prosinca 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica koji se odnose na kreditiranje potrošača (SL 1987., L 42, str. 48.)

³⁵ U tom pogledu ističem da stranke različito tumače točku 81. Pocarova izvješća. Tužitelj u glavnom postupku ocjenjuje da se članak 15. Luganske konvencije II. treba tumačiti s obzirom na Direktivu 2008/48. Švicarska vlada, u odnosu na njega, tumači točku 81. Pocarova izvješća na način da svi ugovori obuhvaćeni Direktivom 2008/48 obuhvaćaju također pojam „potrošačkih ugovora” iz Luganske konvencije II. Međutim, suprotno tomu, iz toga se ne može zaključiti da će ugovori biti automatski isključeni iz područja primjene odredaba o zaštiti potrošača iz Luganske konvencije II. samo zato što nisu obuhvaćeni prethodno navedenom direktivom ili instrumentima koji su uslijedili nakon nje, tj. Direktivom 2008/48. Nasuprot tomu, Komisija zagovara tumačenje iz točke 81. tog izvješća izneseno u točkama 55. i 56. ovog mišljenja.

54. Slažem se s Komisijom da je za razumijevanje točke 81. Pocarova izvješća potrebno usredotočiti se na ulogu članka 15. Luganske konvencije II. u sustavu pravila o nadležnosti uspostavljenih tom konvencijom.

55. U skladu s prethodnicom Luganske konvencije II., tj. s prvom Luganskom konvencijom³⁶, odredbe glave II. odjeljka 4. primjenjuju se u skladu s člankom 13. te konvencije na ograničene kategorije ugovora. Članak 15. Luganske konvencije II. znatno je proširio raspon ugovora obuhvaćenih odredbama tog odjeljka.

56. Naime, kao što to proizlazi iz točke 81. Pocarova izvješća, ako članak 13. prvi stavak točka 3. Luganske konvencije navodi „svaki ugovor čiji je predmet pružanje usluga ili obročna otplata cijene”, članak 15. stavak 1. točka (c) Luganske konvencije II. propisuje „u svim drugim slučajevima” bez navođenja ograničenja u odnosu na predmet ugovora o kojem je riječ. Radi prikazivanja preinaka u području primjene odredaba glave II. odjeljka 4. Luganske konvencije, Pocarovo izvješće upućuje na nekoliko direktiva iz prava Unije. Međutim, te upute ne trebaju se shvatiti na način da je područje primjene tih direktiva, s jedne strane, i onih Luganske konvencije, s druge strane, usklađeno do najsitnijih detalja. Nasuprot tomu, te upute služe za upućivanje na ugovore koji su, uzimajući u obzir njihovu svrhu, obuhvaćeni odredbama glave II. odjeljka 4. Luganske konvencije II.

57. Stoga, Pocarovo izvješće ne omogućuje zaključak prema kojem ugovor koji, uzimajući u obzir njegov cilj, općenito ulazi u područje primjene Direktive 2008/48, ali koji je zbog ukupnog iznosa kredita isključen iz tog područja primjene, nije automatski obuhvaćen odredbama glave II. odjeljka 4. Luganske konvencije II.

3. Učinak zakonodavnog izbora u pogledu prijenosa Direktive 2008/48 na odgovor na prethodno pitanje

58. Formulacija prethodnog pitanja poziva na provjeru ovisi li odgovor na to prethodno pitanje o izboru nacionalnog zakonodavca o primijeni odredbi kojima se prenosi Direktiva 2008/48 u područjima koja ne ulaze u područje primjene te direktive. Takva mogućnost državama članicama izričito je priznata u uvodnoj izjavi 10. Direktive 2008/48, prema kojoj „država članica može zadržati ili uvesti novo nacionalno zakonodavstvo koje odgovara odredbama ove Direktive ili određenim odredbama o ugovorima o kreditu izvan područja primjene ove Direktive, primjerice o ugovorima o kreditu koji obuhvaćaju iznose niže od 200 EUR ili više od 75 000 EUR”.

59. Međutim, s obzirom na prethodna razmatranja, a osobito uzimajući u obzir činjenicu da se pojmovi iz članka 15. Luganske konvencije II. trebaju tumačiti autonomno, jedini zaključak koji se može izvesti jest da izbor nacionalnog zakonodavca koji se odnosi na područje primjene odredbi kojima se prenosi Direktiva 2008/48 nije relevantan u kontekstu pravnog problema istaknutog u okviru prethodnog pitanja.

60. Usto, kako navodi švicarska vlada, treba uzeti u obzir da određene države obvezane Luganskom konvencijom II. ne primjenjuju Direktivu 2008/48. Stoga, neovisno o tumačenju prethodnog pitanja, moglo bi se dogoditi, ovisno o slučaju, da pravo predmetne države ne sadržava nikakvu odredbu kojom se prenosi Direktiva 2008/48.

61. Nakon iznesene analize smatram da osoba koja je sklopila ugovor o kreditu u privatne svrhe ne gubi svojstvo potrošača u smislu članka 15. stavka 1. Luganske konvencije II. kada ugovor o kojem je riječ nije obuhvaćen Direktivom 2008/48 zbog ukupnog iznosa kredita. Nadalje, s obzirom na ustaljenu sudsku praksu Suda, pragovi koji se odnose na ukupan iznos kredita iz članka 2. stavka 2.

³⁶ Luganska konvencija od 16. rujna 1988. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (SL 1988., L 319, str. 9.) (u daljnjem tekstu: Luganska konvencija)

točke (c) te direktive ne mogu se primijeniti na članak 15. stavak 1. Luganske konvencije II.³⁷. To se razmatranje ne dovodi u pitanje objašnjenjima iz Pocarova izvješća³⁸. Naposljetku, sud koji razmatra primjenu članka 15. Luganske konvencije II. nije vezan detaljnim odredbama materijalnog prava prihvaćenima nakon prijenosa Direktive 2008/48. Usporedba razmatrana u okviru prethodnog pitanja nije relevantna³⁹.

VI. Zaključak

62. S obzirom na sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodno pitanje koje je postavio Cour de cassation (Kasacijski sud, Luksemburg) odgovori kako slijedi:

Članak 15. Konvencije o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potpisane 30. listopada 2007., čije je sklapanje u ime Zajednice odobreno Odlukom Vijeća 2009/430/EZ od 27. studenoga 2008., treba tumačiti na način da osoba koja je sklopila ugovor o kreditu u privatne svrhe ne gubi svojstvo potrošača u smislu tog članka kada ugovor o kojem je riječ nije obuhvaćen Direktivom 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ zbog ukupnog iznosa kredita.

³⁷ Vidjeti točke 58. do 60. ovog mišljenja.

³⁸ Vidjeti točku 57. ovog mišljenja.

³⁹ Vidjeti točke 49. do 51. ovog mišljenja.